

VILÁGNÉZETI KONFERENCIÁK

III.

AZ EGYÉN

ELŐADTA:

SZABÓ JÓZSEF S. J.

BUDAPEST, 1943

KORDA R. T. KIADÁSA

VILÁGNÉZETI KONFERENCIÁK

AZ EGYÉN

Kedves Hallgatóim!

Ismerik a fákat tövestül kicsavaró orkán utáni várakozással teli csendet? Ismerik a nyarat fonnyasztó, fanyar, avarszagú, ólomszürke ősz melanchóliáját? Átélték már a temetés utáni sivár hangulat fájdalmát? Ilyenféle érzés töltötte el lelküket legutóbbi konferencia-beszédem nyomán. A liberalizmusban az Istentől elpártolt egyén támadt a közösségnek, az extrém-kollektívizmusban az Istentől elfordult közösség támadt az egyénnek. Mindkettő kiterítve fekszik erkölcsi ravatalán. Pedig, de egymásnak szánta őket az Isten. Az egyiket eltemethetik vagy inkább múzeumba rak-

hatják (még bebalzsamozására is kapnak engedélyt), de a másikat vissza kell adnunk az életnek, mert egészséges, erős egyéniség nélkül a plátói Politeia értelmében sem tudunk egészségesebb közösséget teremteni.

Az egyén egyszerűnek látszó, de annál bonyolultabb problémájával léptem ma a szószékre. A természetes titkok között legrejtélyesebb sphinx marad mindig az ember. Nemcsak a felületen vibráló ellentétes tükrözések miatt, hanem főleg ezek mélyén meghúzódó fizikai, biológiai, fiziológiai, lélektani szövődmények miatt és még inkább ezek evilági és túlvilági vonatkozásai miatt. Számomra azonban még összegabalyodottabbá teszi a problémát ezenfelül még két körülmény. Az egyik az extrém-nacionalizmusnak a kereszténységre szórt vádja, hogy t. i. a kereszténység a szeretet szíjával elgyöngíti az egyént. A másik pedig az a vád, amelyet Nietzsche vág fejünkhöz s amely sajnos nagyon sok hall-

gatóm életében is igazolást nyer, hogy t. i. a történelem tanúsága szerint a kereszténység nem tudta igazolni az evangéliumi, krisztusi tanítást. Ezért vonja le Nietzsche a végső következtetést, hogy le kell számolni a kereszténységgel. Ezt a mérget szívta magába az extrém-nacionalizmus s ezzel oltotta ki az egyén erkölcsi életét. Csoda-e, ha ma ravatalán fekszik? A retorika szabályai szerint a szónok első kötelessége, hogy mindjárt beszéde bevezetésében biztosítsa magának hallgatósága jóindulatát. Na, az említett vádak felsorolásával ezt ugyancsak nem biztosítottam a magam számára. Sőt, hogy a mai kor kifejezésével éljek, valóságos sündisznóállást kell Önökkel szemben elfoglalnom. Azonban mégis van egy szövetségese: porából fönixként feltámadni kívánó, építő életösztönük. E szövetséggel akarok ma csatát nyerni. Készüljenek fel!

Aristotelessel igenis valljuk, hogy az ember zoon politikon, közösségi, társa-

dalmi élőlény. Testi-lelki élete mély gyökereket eresztett a közösségbe. Emberfaj tagjaként emberektől származtunk. Életünket is csak közösségben tudjuk eredményesen leélni. Szellemileg is olyan kölcsönhatásba kerülünk másokkal, mely több az individualista társadalomtól meghirdetett egyedek halmazánál, de kevesebb a Spann-féle universalizmus tanánál, — ez tulajdonképpen „a közösségi totalizmus elmélete” — amely annyira fellszívja a közösségbe az egyént, hogy azt a közösség önálló substantiális valóságában csak mint a közösség önállótlán s egész létében a közösségtől függő s arra minden tekintetben rászoruló, másodrangú tagot tekinti. Spann felfogása tarthatatlan, mert nemcsak hogy ellene mond a tapasztalatnak, hanem belőle metafizikai úton logikusan visszakövetkeztethetünk a panteizmusra, ami pedig nyilvánvaló, hogy meg nem állhat. Nem tekinthetem az egyént a közösség egyszerű önállótlán tagja-

ként, mert már testileg is olyan önálló valósága van, hogy a faj éppen benne élő valóság, lelkileg pedig egyenesen olyan önálló magasabbrendű valóság, amely meg tud állni szellemi közösség nélkül is; a szellemi közösségben legfeljebb szellemi erői kiteljesítőjét tudhatja. A szellemi közösségi lét nem az egyedekre, nem is azok személyes szellemére tagozódik, hanem azokra épül. Az egyén személyes valósága „magánvaló és magának való eszes egész”, tehát önálló. Minthogy szabadakarattal rendelkezik, azért tetteiért erkölcsileg közvetlenül felelős. Ellenben a közösség és annak szelleme nem külön önálló valami, az csak tagjaiban létezik és csak ezek által tevékeny. Külön tanonckocsit vagy iskolásoknak fenntartottat láthatunk, de a közösségi szellemnek külön villamoskocsija még kirándulás céljából sem szaladgál itt Budapest utcáin. Erkölcsi felelősséget a közösség tehát közvetlenül nem visel, csak közvetve,

tagjai által, de azért a közösség éppúgy függ minden tekintetben az erkölcsi normáktól, mint az egyén s cselekedeteiért szintén felelős. Így igazolódik be a plátói Politeia-ban klasszikusan megállapított igazság, hogy az államforma mindig az államformát hordozó ember arculatával egyezik. Más szóval ez azt jelenti, hogy amilyen az egyén, olyan a közösség.

Csodálatos valami az emberi egyedekből felépített közösségi létünk katedrálisra. Per analogiam erre is érvényes az anorganikus világ törvénye. M. U., a teremtés szédületesen grandiózus katedrálisra parányi kis atomokból van felépítve. S arra a kérdésre, hogy milyen erős egy kis atom, a felelet bizonyos értelemben fenséges: olyan erős, mint maga a teremtés. Vegyék ki a világépületből az atomot vagy csak mállaszák azt el, összeomlik az universum. Éppúgy, ha meggyöngítik közösségi lé-

tünk építőkövét, az egyént, megrokkán, félrebillen a közösség.

Itt domborodik elénk a személyiség értéke a maga döbbenetes, közösséget meghatározó valóságában. A pszichológiából s egyéni élményeinkből tudjuk, hogy milyen döntő szerepe van a személyközi kölcsönhatásnak bizonyos közösségi életforma létrejöttében, megerősödésében vagy esetleg megszűnésében. Sokszor elég ehhez egy pillantásváltás, az arc egy játéka, a kéz egy mozdulata. Azt megengedem, hogy egy ilyen kölcsönhatás nem lehet a közösségi lét egyetemes alapja és formája, de már jelez valamit, azt, amit Carrel is megállapít rólunk, hogy t. i. személyiségünk túlterjed a fizikai folytonosságon s a bonctani körvonalak határozottságán. A bonctani határ nem foglalja magában szellemi személyiségünket. A szeretet és gyűlölet is valóságok. A szeretet egymáshoz kapcsolja az embereket, bármekkora legyen is közöttük a távolság.

Az anyának nagyobb szenvedést okoz gyermeke elvesztése, mint saját lába amputáltatása. Egy érzelmi kötelék elszakadása még halállal is végződhetik. Ha láthatóvá tudnók tenni ezeket a nem anyagi kapcsolatokat, az emberi lények egészen új és különös alakot ölténének. Éppen ezért felelősség terheli az embert nemcsak befelé, hanem kifelé, a közösség felé is. Ez a teherterhelés erkölcsileg annál jelentősebbé lesz, minél exponáltabb helyen áll valaki társadalmilag. Ó Plátó, de éles szemmel láttad meg e klasszikus igazságot társadalombölcseleti főmunkádban, a Politeia-ban. Tehát amilyen az egyén, olyan a közösség!

Könnyű ezekután megítélni, hogy helyesen járt-e el a kereszténység, amikor az egyén személyiségét tartja szem előtt s veszi kezelésbe. És napjainkban az az extrém-kollektívizmus mer váddal állni a kereszténység elé, hogy a szeretet és alázat tanával elgyöngíti az egyént, amely teljesen kikapcsolta rend-

szeréből az egyéniség nevelését s csak azokat az anyagi, gazdasági s biológiai célkitűzéseket veszi fel nevelési rendszerébe, amelyek csak a közösségi együttlétet biztosítják, de elejti az emberi lényeket: a szellemi felsőbb- és elsőbbrendűséget. Miben különbözik e nevelési rendszer a marxizmustól? Csak távlataiban, mert ez utóbbi internacionális síkon, amaz pedig nemzeti keretek között gyúrja be az egyént a legdurvább anyagiasságba. És még ő áll feljebb s meri a kereszténységet váddal illetni. Emlékeznek még a világtörténelemből a francia forradalom egyik szomorú eredményére: hogyan vitték vérpadra XVI. Lajos királyt és ártatlan feleségét s hogyan adták a kis trónörököszt nevelésbe egy durvalelkű vargához, akinek kötelességévé tették, hogy a királyfiból kineveljen, kisajtoljon minden csepp királyi vért, gondolatából, lelkületéből minden királyi tudatot. Mit gondolnak, lett volna-e joga annak a vargának, aki

minden királyi öntudatot kilopott a királyfi lelkéből s akinek kezei között a gyermeknek még az élete is kialudt, vádat emelni a szülők ellen, hogy hát a gyermek nem volt eléggé öntudatos? Na, hát ilyesféle lehet az extrém-kollektivizmus vádja a kereszténység ellen.

Az még nem erős egyéniség jele, ha az extrém-kollektivizmus újszerű közösségi eszméje s propagandaszólamai olyan naivan simplex embereket hódít meg s emel a hősiesség lemondás bizonyos magaslátára. Igaz, hogy ilyen hőspéldányokat a liberális társadalomban még nagyítóval is hiába keresnénk, de ne feledjük el, hogy az a heroizmus, amelyik a nagyságát csak brutalitásokban éli ki s örök háborúskodásra van beállítva s ezért még lelkiismeretét és személyiségének örök rendeltetését is feláldozza, természetellenes és rövid életű. Ha az ilyenre a természet azután visszavág, sorsa csak idegösszeomlás vagy öngyilkosság lehet. És ha akadnak

közöttük a nyárspolgári tunyaságból kinőtt hősök, akik tehetetlenséget nem ismerve alkotnak s áldozatok gyakorlásában teszik rugalmassá magukat, — nem tagadjuk, akadnak ilyenek — örülünk, de félünk is, hogy az a rendszer, amely a népi vitalitás fokozása címén ösztönösségeket old fel s érzékiséget ereszt szabadjára, őket is elkapja és a termő érzékiség helyett a sorvadt meddőség halálmezejére viszi. Pedig akkor lesz az érzékiség termőképés, ha korlátok közé szorítjuk, s akkor lesz az egyénből hős, ha parancsolni tud vágyainak. Erős egyéniséghez elsősorban ez kell.

Ma Európaszerte egy világmárkás könyv jár kézzől-kézre. Egy protestáns orvosnak, Carrelnek a könyve. Címe: „Az ismeretlen ember.” Önök is bizonyára ismerik. Ez az orvos élettani alapon mutatja ki, hogy a férfiaknál bármely más mirigynél nagyobb mértékben van mélyebbenjáró befolyással a lélek

erejére és minőségére a férfi nemisége. Ilyen alapon állítja, hogy „általánosságban a nagy költők, művészek és szentek csakúgy, mint a nagy hódítók, erősen nemi lények”. A szellemi állapot férfias beállítottságát ez a képesség adja nekik. Azért szűri le végső következtetését Carrel: „Ügylátszik, hogy az ő féktelen nemi vágyaik csak annál nagyobb erővel hajtották őket a lemondás és tökéletes feláldozás ösvényére.” Igen, de kérdem, lesz-e e lemondásra ereje a léleknek Isten nélkül? Válaszul legyen szabad hivatkoznom a pár hét előtt lefolyt sexuáletikai előadássorozatra, amelyen többek között egy ugyancsak prof. orvosprofesszor az ifjúságnak arra az aggodalmára, hogy nem lehet tisztán élni, ezt válaszolta: materialista lélekkel ezt megcsinálni nem lehet, de élő hittel, Isten kegyelmével lehet, mégpedig könnyedén és biztosan lehet.

E szakemberek nyílt állítása azt igazolja, hogy a hős egyéniség kialakítá-

sához elsősorban az Istenre van szükség és hogy a vallás sokkal inkább felel meg a férfi természetének, mint a nőének. De így igazolódik be élettani alapon az a tétel is, amit hittani alapon már régóta ismerünk, hogy a kegyelem a természet-re épít és hogy mennyire nem lehet e kettőt épp az erős egyéniség kialakítása szempontjából szétválasztani. Ezekután mennyire kisfiúvá törpül az az extrém-kollektívizmus, — és itt a rendszerről, nem pedig kivételes jelenségekről van szó — amely az erősen tartós egyéniség kialakításához szükséges componens-t veti el és hogy mennyire a Nap ellen rugdalódzó hangya benyomását kelti akkor, amikor az Egyházat vádolja azzal, hogy a megváltás, szeretet és alázat tanával az erős egyéniséget gyengíti, és hogy az ilyen egyéniség kialakítását gátolja.

De mi ennek a vádnak a lélektani alapja? M. U., amikor értékelésről, állás-foglalásról van szó, akkor a jellem jut

meghatározó szerephez. Ha az állásfogaló fél részéről a fennálló tárgyi értékkel szemben ellentétes törekvés áll fenn, az nála értékvaktságot idéz elő. Ha pedig érzi ugyan az értéket, de ereje nincs arra, hogy kövesse s törekedjék feléje, akkor álidealizmus zászlaja alatt bosszútól lihegő gyűlölettel fordul az értékek ellen. Ezek lesznek az értékvaktság folytán az értékcsalódás áldozatai, akik alábecsülik azt, amire törekedni képtelenek s értékesnek minősítik azt, amire sorvadt vitalitásuk még kész-tetheti. Ha még ez sem szánalmas eltévelyedése az emberi szellemnek és akaratnak, akkor nem tudom, hogy beszélhetünk-e egyáltalán emberi eltévelyedésről! Ha ilyen értékeléshez tud eljutni a jellem, akkor gyenge jellem az. Különben is lerántottuk már látszatnagyságáról a multkor az álarcot. De nem csoda, ha gyenge, mert az isteni kegyelem éltető napjától elszakadva, legfeljebb csak a nyirkos pince életerőt-

len hajtásaival tengetheti jellem-gyenge életét. Ez a keresztény értékkel, jellemmel szembefordult extrém-kollektivizmus képe! Nagy lelki korrupció lehet ott, ahol azt a népet, amely a középkorban a keresztény kultúra legéleterősebb hordozója volt, ma már a régi pogánysághoz, a Wotanhoz akarják visszavezetni.

A közösségi életforma negatív túlzó egyoldalúságától menekülni kell, ha ez lehetetlen, legfeljebb csak elszenvadni lehet, de törvényerőre emelni sohasem. Nem nyomhatja el az egyén személyiségét a közösség, mert ez sablont állít a világba, a sablon pedig természetellenes. Jaj lenne, ha a flórák világában a szegfűt, rózsát, harangvirágot stb. kankalinná akarnók tenni. Ez a flórák pusztulását jelentené. Nem lehet a közösség gőzhengerével az egyéniséget ellaposítani, mert ez megbosszulja magát s a közösségi értékeket készíti elő a ravatalra. Porosz csizmával eltaposhatom az egyént,

de ezzel kitaposom a közösségből is az éltető lelket. A magasabb értékek tagadása, a kegyetlen, cinikus, gőgös típus, még nem az élet, nem az erő vetülete, legfeljebb csak csömörtkeltő hánytatószer. Nem gyönyörködöm bennetek modern dromedárok, mert ti idegzetileg beteg mániákusok vagytok, ti a világba egyéniség helyett tömegrecept szerint gyártott automata-embert állítottok, nemzeti erő gyarapodása címén paráznákat kreáltok, a hit hősei helyett hitetlen epigont. Ti életigénylést hirdettek és elfordultok az éltető napsugártól, a halhatatlanságot rothatag mulandóságban keresitek. Ti a feltámadás és élet hasonája helyett a halálkuvik vijjogását hallatjátok. Az élet csak perspektívában fejlődhetik, izmosodhatik. A lélek csak az örök élet tavaszának lehelletétől duzzad.

Szép, erős egyéniség csak az Isten elgondolása szerint alakulhat. Zseniális meglátással mutat rá Mécs László egyik

költeményében („Te gondolkozzál bennem, Istenem!”) az ember törpeségének s boldogtalanságának okára. Az Isten teremtett világának vonalvezetésében az embernél megszakad a fonál. A nyersanyag azért szép kristályaiban, vizeiben, érceiben, mert ezekben az Isten alakul s így még a legkeményebb ércből sem „formálódott kard a föld alatt”. A csúnya hernyó is nagy művészettel álmodja magát lepkévé a bábban. Az aprócska kis méhek azért oly csodás mérnökök, s államrendszerük azért oly „évezredekre szóló műremek”, mert „egy méh se rombolt eddig sejteket”. Él, alkot bennük az Isten! A „delejtűszívű” kis madár azért száll haza Délafrikából, a Nap, ez „a nagy koponya” azért sugároz ránk életet, az üstökös „e zord kozmikus szégyenlegény” azért tekereg szabályosan, mert az Isten törvénye lappang mindegyikben. Csak az ember, „a mindenség e legszomorúbb fajzatja” tépi szét ez isteni vonalvezetést: a földben lelt sok

csodából aranyborjút önt, kardot kovácsol, nyilat hegyez, gyilkos pennát, tört gyárt, repülőgéppől bomba-postát csinál.

„A legnagyobb lett köztünk mindig az,
ki legtöbb embert ölt meg közülünk,
akár önzésből, akár a Közért.
Ó Dzsingisz kán, te eszes sáska-ember,
Napóleón, gloiros hazafi
s hullák hegycsúcsán trónoló Lenin,
mondjátok meg, mi volt végcélotok?

Tudósaink végcélja: a Nihil,
Vegyészeink végcélja: a Halál.
Vezéreink végcélja: Pusztulás.
Új Napot hoznak: Napból vér csorog.
Új délibábot hoznak: vér csorog.
Az ember bús tragédiája az,
hogy az agyában önmaga lakik!”

Igen, „az ember bús tragédiája az,
hogy az agyában önmaga lakik!” Ezért
oly törpe, ezért oly szerencsétlen, ezért
oly örült, ezért *van valami igazság az*

ellenségtől a kereszténységre szórt vádban. Ők csak az elfuserált embert látták meg bennünk, ezért dobnak követ most a kereszténységre. Sok közöttünk a jellemgyöngye. Pedig a jellem hibái gátolják az igazság megpillantását s a szubjektivizmus vizeire viszik az egyént, ahol a személyes érdekek és hajlamok hullámainak válik tehetetlen játéklabdájává.

A kereszténység kiirtotta az emberi kegyetlenségeket: gladiátorjátékokat, rabszolgaságot stb., de a kereszténységbe magunkkal hoztuk a bukott ember rosszraahajló természetét s mivel a kereszténység nem ment át egészen vérünkbe, azért állottunk meg a félúton és elégedtünk meg félmegoldásokkal. A régi durva kegyetlenséget ugyan finomítottuk, de mégis csak kegyetlenség maradt az, és bár fényes nappal nem merünk vele utcán mutatkozni, de földalatti kazamatákban tovább folytatjuk az „átszellemesített” kegyetlenséget. Így

illik ránk az Úr szava: bár hideg lennél vagy meleg, de mivel langyos vagy, kezdelek kivetni a szájamból. Így csináltunk fél-éltünkkel a kereszténységnek rossz reklámot, az ellenfél számára pedig a kereszténységből hánytatószert. *A külső ellenségek együttvéve sem ártottak annyit az Egyháznak, mint ez a belső ellenség, ez az „V-ik hadosztály”, mely árulójjává lett a Krisztus országának!*

Ez a gyenge, megalkuvó lelkiület fejlesztette bennünk vissza a vitális képességeket. Ezek a gyengék szaporodtak el annyira, hogy a történelem folyamán elsikkadtak az igazi értékek s fokozott mértékben terjedt el az utilitarizmus, a haszonhajhászás miazmája és fertőzött meg korokat. Ez a lelkiület zúdította nyakunkba a liberalizmust gazdasági fattyúhajtásával, a kapitalizmussal együtt, amelyből azután, mint legutóbb kimutattam, kifejlődött a bolsevizmus és az extrém-nacionalizmus mérgé. Mindezek

most összesen és külön-külön kénköves tüzes tajtékot fújnak az Egyházra. *Ma ítéletidőt élünk! Ez az ítélet azoknak a korhadtaknak, férgeseknek szól, akik életükkel megcsúfolták az Egyházat, akik le fognak e viharban hullani az Egyház tájáról.*

M. U., A mese rókája, mikor kudarcot vallott a szöllővel, úgy állott azon boszszút, hogy savanyúnak mondotta azt. Igenis, a keresztények között is vannak — éspedig nem kis számban — törpék, gyáva, félénk nyápicok, akik beteges lelkületükkel akarják meghamisítani a kereszténységet, azért Nietzschével oda kiáltják minden erőnek, szépségnek, győzelemnek, nagyságnak, diadalnak a sárga irigység ihlette szavakat: „Ti mindnyájan tönkre kell, hogy menjete!” mert az ördög kreaturái vágytok. A kereszténységnek is vannak vallás-erkölcsi téren törtető, stréber törpéi. Az individuálpeszichológiából tudjuk, hogy ezek lelkén ott rág a csökkentértékűség

ézelmének szúja, azért fogyatékoságuk kínzó tudatától úgy akarnak szabadulni, hogy mások fölé igyekeznek kerekedni. És teszik mindezt a jámbor buzgóság köntösébe burkolódzva.

Ezekre a torz alakokra tekint talán az extrém-kollektívizmus, mikor az Egyház ellen tör? És nem veszi észre az ellenfél, hogy ezek a kereszténység nyárspolgárai, a megalkuvó félkeresztények, akik éppen azért törpék, gyengék, nyápicok, gyávák, mert hiányzik belőlük a kereszténység valódi szelleme, az alázat, és a kereszténység legnagyobb ereje, a kegyelem? Az ellenség tehát vagy nem ért a pszichológiához, mikor ezekben a torz példányokban nem ismeri fel a kereszténység megcsúfolását, vagy nem ismeri a kereszténységet, mikor váddal illeti. Valószínűleg egyikhez sem ért!

„Az ember bús tragédiája az, hogy az agyában önmaga lakik!” Ezért alkot magának emberi világnézetet. Világnézeté-

nek „mítoszai” nem az igazság diadalra jutásának, hanem a hatalomra jutni kívánó akaratnak szegődnek szolgálatába. Mind fikcióval dolgozik. A liberális individualizmus éppen deizmusa miatt azzal a fikcióval dogozott, hogy az Isten úgysem törődik velünk, azért boldoguljunk, ahogy tudunk, legyen mindenki a saját szerencséjének kovácsa. A demokratizmusnál az egyenlőség fikciója bizonyult harci eszköznek. A bolsevizmusnál a történeti anyagelvűség és a világfordalom szükségességének fikciója a hajtóerő. Az extrém-nacionalizmusnál az „északi faj”, a fasizmusnál „a nemzeti szellemnek és léleknek apotheozisa” a fikció. Tudatában vagyunk annak, hogy a politikai világnézetek kezében e fikciók olyan harci eszköznek bizonyulnak, amelyről lemondani nem fognak, és hogy éppen ezek által lesz a politikai világnézetekből napjainkban despotizmus, amely tekintet nélkül az emberi szellem magasabb igényeire, totalitárius

igényt tart az egész emberre: testére, lelkére, szellemére egyaránt. Nagyon is tudatában vagyunk annak is, hogy ez a despotizmus engesztelhetetlen gyűlöletét folytatni fogja azzal a kereszténységgel, amely az Istentől hozott örök üzeneteit nem fogja feladni a korszellem kedvéért. De azt is tudjuk, — az emberi szellemtörténet a tanú reá — hogy az emberalkotta villágnézetek mily rövid életűek mind. Egy sem tartotta fenn magát ötven évnél tovább. Ezeket a világnézeteket pár évtized múlva fáradtság jellemzi. Ez a fáradtság pedig leginkább hasonlít a neuraszténiasok és a szkizoid psychopáthiások fásultságához. Mivel természetfölötti reményei nincsenek, az attól való aggodás, hogy az értékek esetleg megsemmisülnek, egyre fokozódó ürességbe kergetik. Így tudta legnagyobb értékeiből kiforgatni önmagát az ember. Így tudta életerejét elgyengíteni. Csoda-e, ha ma ravatalán fekszik?

A kereszténységre nézve szinte sérelmesnek tartom, hogy ilyen senyvedt emberi tákolmányok mellé állítsam a katolikum örök, életerős üdeségét, de az ellentétek élesebb szembetűnése miatt megteszem. M. U., a kereszténység legnagyobb dicsősége, hogy halált nem ismer. Krisztus hozta magával az életerős individuumot s helyezte szívünkbe az öntudatot: „filius Dei sum”. Ez az egyén félelmet nem ismer. A diadal tudatával megy még a halálba is, mert lelke előtt az örök élet perspektívái nyílnak meg. Az evangélium országában bontakozik ki a fejlett, erős egyéniség. Ne felejtsük el, hogy a szép, egységes, harmonikus, erős egyéniség kialakításához elsősorban nagy gondolatok, nagy világnézet kell.

A kereszténység túlra mutat, mert az öntudatos „én”, az egyén áll világnézete középpontjában. Gondolhatják, hogy amikor ezt mondom, nem szegődöm a liberalizmus túlzott individualizmusá-

hoz, amely a közösségi kötelekeket el-
vagdalja, de igenis a kereszténységgel
hirdetem, hogy akkor adok a közösség-
nek erős egyéniséget, amikor az egyén
legfőbb célját, lelke üdvösségét helye-
zem tudata és tevékenysége homlok-
terébe. A kereszténység nem elégszik
meg azzal az emberi emberrel, aki a
közösség nyakán ül, ő lehetőleg minden-
kiből ki akarja hozni az isteni embert.
A kereszténység elveti a csak testből
származó hedonistát, ő lélekből született
isteni hőst követel. Krisztus sem elége-
dett meg azzal, hogy bemutassa a leg-
szébb egyéniséget egy páratlan földi
életben, hanem igazolta önmagában a
hőst is, aki a közösségért meg tudja
hozni a legnagyobb áldozatot, a kereszt-
halál áldozatát is. És mindezt szeretet-
ből. Krisztus példája szerint a kereszt-
énység kívánja tagjaitól a tettekben
nyilvánuló szeretetet a család, a haza,
a közösség iránt egész az odaadásig,
legnagyobb kincsének: egyéniségének

teljes feláldozásáig is, ha kell. És bátran kívánhatja ezt, mert van rá fedezete az örök élet halhatatlanságában. Épp a kereszténység szabadítja fel a természet folytán erősen lekötött áldozati energiákat a szeretet tanával. Lehet-e ezután még rágalmat szórni a kereszténységre, hogy elgyengíti az egyént? A kereszténység diadalmenetét bátran szegélyezheti hőseinek vérvirágos útja, mert ezekből fonja hősei számára a végső győzelem halhatatlan koszorúját. Így válik a keresztény ember legnagyobb individualizmusa mellett a legnagyobb kollektivistává.

Porából főnixként megelevenedni kívánó életösztönökre hivatkoztam, mint szövetségeseimre. Kétséges előttünk nem lehet a kereszténység erős egyéniséget kialakító ereje. A liberális ateista es deista individualizmus a közösség sírját ásta meg, de maga is belebukott sorvadt egyéniségével, az extrém-kollektivizmus az egyéniség sírját ásta meg, de maga

is belesik senyvedt közösségével. Az egyén és közösség örökké vajúdó problémájának megoldása azon múlik, hogy lesz-e erők elhagyni a félmegoldások útját s rálépni a nemcsak hirdetett és talán megcsodált, hanem az élt kereszténység útjára.

Nr. 105/1943. Imprimi potest. Budapestini, die 3. Febrli 1943.

Paulus Napholcz S. J. Praep. Prov. Hung.

Nihil obstat. Dr. Stephanus Kosztolányi censor dioecesanus.

Nr. 3210/1943. Imprimatur. Strigonli, die 16. Apr. 1943.

Dr. Joannes Drahos vic. gen.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest.

